

Tachysphex austriacus KOHL, 1892 (Hymenoptera:
Crabronidae) w Polsce

Tachysphex austriacus KOHL, 1892 (Hymenoptera: Crabronidae)
in Poland

Piotr OLSZEWSKI¹, Bogdan WIŚNIEWSKI², Tadeusz PAWLIKOWSKI¹,
Jakub STRAKA³

¹ Wydział Biologii i Ochrony Środowiska UMK, Katedra Ekologii i Biogeografii,
ul. Lwowska 1, 87-100 Toruń; e-mail: thecla@wp.pl,
e-mail: pawlik@biol.uni.torun.pl

² Ojcowski Park Narodowy, 32-047 Ojców 9, e-mail: Bogdan@isez.pan.krakow.pl

³ Department of Zoology, Faculty of Science, Charles University in Prague, Viničná 7
CZ-12800 Praha 2, Czech Republic; e-mail jakub.straka@aculeataresearch.com

ABSTRACT: *Tachysphex austriacus* KOHL 1892 a new species to Polish fauna was registered in four 10x10km UTM squares. The paper gives the characters for the distinguishing of *Tachysphex austriacus* KOHL, 1892 and *Tachysphex pompiliformis* (PANZER, 1805).

KEY WORDS: Hymenoptera, Crabronidae, *Tachysphex*, first records, Polish fauna.

Rodzaj *Tachysphex* KOHL, 1883 sklasyfikowany jest w rodzinie Crabronidae i zalicza się do plemienia Larrini (STRAKA 2005). Dorosłe osobniki występują we wszystkich lądowych środowiskach. Preferują środowiska pustynne, natomiast w lasach spotykane są rzadko (PUŁAWSKI 1971).

Przedstawiciele tego rodzaju to średniej wielkości czarne grzebaczowate, często z czerwonym lub częściowo czerwonym odwłokiem i odnóżami. Ich długość ciała waha się od 4 do 18 mm, najczęściej jednak mieści się w przedziale 6–10 mm (BOHART, MENKE 1976). Przyoczek tylnej pary są spłaszczone, owalne. Wewnętrzne brzegi oczu złożonych zbiegają się ku

górze. Skrzydła przednie posiadają dwie komórki dyskoidalne i dwie komórki submarginalne. Na goleniach środkowej pary odnóży występuje jedna ostroga. U samicy na 6. tergicie odwłoka jest płaska trójkątna płytką pygidialna, a na przednich stopach dobrze wykształcony grzebień kopny (NOSKIEWICZ, PUŁAWSKI 1960; WIŚNIEWSKI 2003). Samice polują na prostoskrzydłe (Orthoptera) oraz formy larwalne karaczanów (Blattodea) i modliszek (Mantodea) (STRAKA 2005). Dotychczas na świecie zarejestrowano ponad 440 gatunków tego rodzaju (PUŁAWSKI, katalog internetowy Sphecidae), z czego w Polsce wykazano 9 gatunków (SKIBIŃSKA 2002; WIŚNIEWSKI 2004).

Dotychczas *Tachysphex austriacus* KOHL 1892 nie był notowany na obszarze Polski, jego areal występowania obejmuje centralną Europę (Niemcy, Słowacja, Węgry, Czechy, Austria) i część Azji aż po Mongolię (STRAKA 2004). Podczas badań faunistycznych prowadzonych w różnych regionach kraju stwierdzono występowanie *T. austriacus* na pięciu stanowiskach, w czterech krainach. Ich rozmieszczenie przedstawiono na mapie ze współrzędnymi UTM (Ryc. 1). Uwzględniono okazy: V. ANTONOWA (VA) i T. LJUBOMIROWA (TL) z Bułgarii, P. OLSZEWSKIEGO (PO) oraz B. WIŚNIEWSKIEGO (BW).

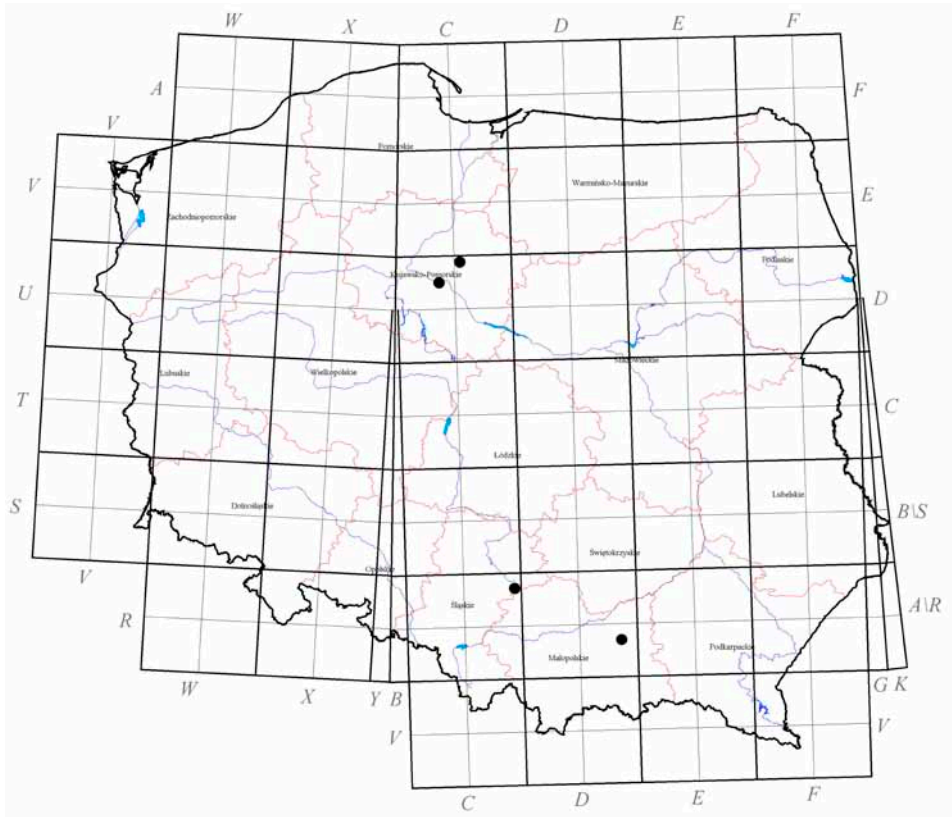
Pojezierze Mazurskie: Sierakowo (CD59), 21 VI 2011, 1 ♂, leg. PO, ex coll. PO, det. JS;

Nizina Wielkopolsko-Kujawska: Toruń-Glinki (CD37), 14 VI 2011 – 1 ♀, leg. PO, ex coll. PO, det. JS; Toruń-Polygon (CD37), 14 VI 2011, 1 ♀, leg. PO, ex coll. PO, det. JS;

Górny Śląsk: Pustynia Błędowska k/Chechła (CA98), 23 VI 2004, 2 ♂♂ na *Thymus*, leg. BW, ex coll. BW, det. BW; Pustynia Błędowska (CA98), 30 VI 2005, 1 ♂, leg. VA, ex coll. TL, det. JS;

Nizina Sandomierska: Łętowice (DA83), 27 VI 1997, 2 ♀♀, 2 ♂♂, bór suchy, leg. BW, ex coll. BW, det. BW.

Nazwa *Tachysphex austriacus* KOHL była przez wielu badaczy uważana za synonim *Tachysphex pompiliformis* (PANZER); dopiero niedawno oba taksony zostały uznane za gatunki bliźniacze (STRAKA 2004).

Ryc. 1. Występowanie *Tachysphex austriacus* KOHL w Polsce

Fig. 1. The occurrence of *Tachysphex austriacus* KOHL in Poland

Poniżej podano cechy umożliwiające odróżnienie obu gatunków (STRAKA 2004):

Samice (♀♀)

1. Centralne części tarczki i zataczki w punktach większych od przestrzeni międzypunktowej. Śródpiersie z wyraźnym punktowaniem. Grzebień w tylnej części nadstopia przedniej pary nóg bez czerwonego i czarnego zabarwienia, zwykle z 4 długimi kolcami; drugi człon stopy z 4 długimi i jednym krótkim kolcem

Tachysphex austriacus KOHL

– Tarczka i zataczka gęsto punktowane, punkty na zataczce mniejsze od przestrzeni międzypunktowej. Śródpiersie z niewyraźnym drobnym punktowaniem. Grzebień w tylnej części nadstopia przedniej pary nóg od

jasno- do ciemnoczerwonego zabarwienia, zwykle z 3 długimi kolcami i małym kolcem; drugi człon stopy zwykle z 3 długimi i jednym albo dwoma krótkimi kolcami

Tachysphex pompiliformis (PANZER)

Samce (♂♂)

1. Czoło rzadko punktowane, przestrzenie między punktami wyraźne i błyszczące. Tarczka i zatarczka rzadko punktowana, w ich centralnej części przestrzenie międzypunktowe mniejsze od punktów. Gonostyl ma mniej niż 20 szczecin, szczeciny skrócone w kierunku wierzchołka gonostylu. Wolsella nie podniesiona, szczeciny odstają w górę w jednej linii. Odwłok czarny, czasami pierwszy tergit i nasada drugiego tergitu ciemnoczerwone

Tachysphex austriacus KOHL

– Czoło gęsto punktowane, przestrzenie między punktami niewyraźne. Tarczka i zatarczka gęsto punktowana, przestrzenie międzypunktowe większe od punktów. Gonostyl ma ponad 20 szczecin, szczeciny równe w kierunku wierzchołka gonostylu. Wolsella podniesiona z wyraźnym stopniem na krawędzi wewnętrznego brzegu, szczeciny odstają losowo w górę. Odwłok często z czerwoną nasadą, rzadko cały czarny

Tachysphex pompiliformis (PANZER)

Podziękowania

Składamy serdeczne podziękowania Panu T. LJUBOMIROWI za udostępnienie materiału.

SUMMARY

This paper presents the data of *Tachysphex austriacus* KOHL, 1892 – a new species to Polish fauna. Specimens were collected in five localities situated in four 10×10 km UTM squares: Mazurian Lakeland (CD59 Sierakowo), Wielkopolska-Kujawy Lowland (CD37 Toruń-Glinki, CD37 Toruń-Poligon), Upper Silesia (CA98 Błędowska Desert), and Sandomierz Lowland (DA83 Łętowice). The traits distinguishing *Tachysphex austriacus* from *Tachysphex pompiliformis* are also described.

PIŚMIENNICTWO

- BOHART R. M., MENKE A. S. 1976: Sphecids Wasps of the World. A generic revision. University of California Press, Berkeley, Los Angeles, London, ix + 695 pp.
- NOSKIEWICZ J., PUŁAWSKI W. 1960: Grzebaczowate – Sphecidae. Klucze do oznaczania owadów Polski. PWN, Warszawa, 24, 67: 185 ss.

- PULAWSKI W.: Katalog internetowy Sphecidae, dostępny pod adresem: http://research.calacademy.org/ent/catalog_sphecidae Dostęp 21 kwietnia 2012.
- PULAWSKI W. 1971: Les *Tachysphex* (Hym., Sphecidae) de la region paléarctique occidentale et centrale. Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Wrocław: 1-464.
- SKIBIŃSKA E. 2002: Sphecidae Grzebaczowate. [w:] GŁOWACIŃSKI Z. (ed.), Czerwona Lista Zwierząt Ginących i Zagrożonych w Polsce. IOP PAN, Kraków: 66-68.
- STRAKA J. 2004: *Tachysphex austriacus* KOHL, restored from synonymy, and *T. pompiliiformis* (PANZER) (Hymenoptera, Apoidea, Crabronidae), two sibling species. Linzer Biologische Beiträge, **36**: 1107-1114.
- STRAKA J. 2005: A review of the genus *Tachysphex* (Hymenoptera: Apoidea) of Turkey, with descriptions of four new species. Acta Societatis Zoologicae Bohemicae, **69**: 247-276.
- WIŚNIEWSKI B. 2003: Nadrodzina. Apoidea. [w:] DYLEWSKA M., WIŚNIEWSKI B.: Żądłowki (Hymenoptera, Aculeata) Ojcowskiego Parku Narodowego. Wyd. OPN, Ojców: 129-179.
- WIŚNIEWSKI B. 2004: Annotated checklist of the Polish digger wasps (Hymenoptera: Sphecidae). Pol. Pismo entomol., **73**: 33-63.